

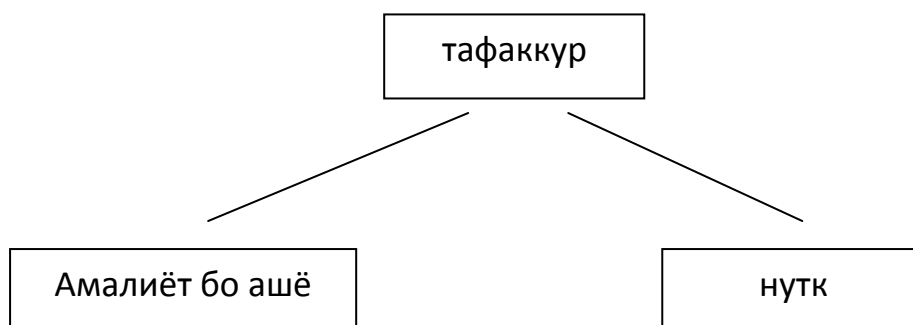
Тафаккур.

Рафти инкишофи тафаккурро дар вобастаги бо:

А. инкишофи амалиёт бо ашё

Б. инкишофи нутк.

дида мебароем.

1. Вобастаги амалиёт бо ашё .

Дар шашмохаги вакте, ки кудак капиданро ёд гирифт ба ашёҳо амал мекунад ва барои ба даст гирифтани ашё кушиш мекунад. Вакте, ки кудак он ашёро мебинад тафаккур холо аз идрок ва амалиёт чудо нашудааст. Ин шакли тафаккур аёни-амали номида мешавад (мебинам ва амал мекунам). Мисол: амали кудак бо кутти, кушода пушидани кутти.

Ин шакли асосии тафаккури кудакони ин давра ба ҳисоб меравад, ки инкишофи он то 1,6 солаги давом меёбад. Барои инкишофи тафаккур бояд ба кудак имконият диҳем, ки ашёҳои гуногун амал кунад. Дар асоси инкишофи тафаккур амалиёт бо ашё меистад. Дар 1,6 солаги аз руи нишондоди Ж.Пиаже амалхое аклонае, ки аз ашё чудо шудааст пайдо мешаванд.

Баъд аз 18 мохаги дар кудакон шакли нави тафаккур аёни –образи пайдо мешавад. Мисол: Бо ёрии тафаккури аёни –амали кудак аввал мевахоро мебинад баъ мехурад. Дар тафаккури аёни-образи бо дидани тасвири мевахо (себ, нок) ном маза, буй, шакли онро гуфта медихад.

Тафаккур дар давраи барвакти бачаги дар дохили фаъолияти ашёги инкишоф меёбад. Бо ашёҳои гуногун амал карда мукоисакуни, мухокимарони, умумигардониро ёд мегирад, м-н: курта, шим, майка-либос; хама гунна либосро одам мепушад.

Амалиёти фикрии кудакон хусусияти муайянкуни –санчиши дорад.

2. Тафаккур бо нутк алоқаманд аст. Кудак гапзаданро барвакт азхуд кунад тафаккур ва амалҳои фикрии у тез инкишоф меёбад.

Таснифи инкишофи тафаккур

Дар асоси идроки ашё ва нутк тафаккур инкишоф ёфта, амалҳои фикрии пайдо мешавад. Дар аввал тафаккури аёни амали инкишоф ёфта баъд ба тафаккури аёни – образи мубаддал мешавад. Ин намудҳои тафаккур аз байн нарафта дар давоми ҳаёти инсонӣ муқаммал мегардад.

Масъалаи ташаккул ва инкишофи тафаккурро аз рузи аввал то 18 солаги олими машҳури франсавӣ Жан Пиаже омӯхтааст, тадқиқотҳои илмӣ худро доир ба он гузаронидааст. У муайян кардааст, кишакҳои тафаккур дар ин давра хусусияти хос дорад, ки онро тафаккури эгосентрики ё худ камоли худбинӣ меноманд. Эго-ман, цент марказ – ман дар марказ. Чунин хусусиятро дар таҷриба исбот кардааст.

Таҷрибаҳои Ж. Пиаже:

1. Рост ва чап. Ашёҳое, ки аз тарафи чапи кудак ҷойгиранд ба фикрии кудак ҳамаи онҳо аз тарафи чап меистанд. Ё баръакс.
2. 17 муҳраи рангаш зарди ҷубин ва 14 муҳраи рангаш сурхи ҷубинро ба кудак пешниҳод карда мепурсанд, ки муҳраи ҷубин ва ё муҳраи зард зиёдтар аст? Кудак дар ҷавоб мегӯяд, ки муҳраи зард зиёдтар аст.
3. Ҳамаи ашёҳо ва хусусиятҳои он аз ҷониби кудак яктарафа дида мешавад.

Давраҳои инкишофи тафаккурро ба хотир меорем.

- I. Давраи инкишофи тафаккури «сенсомоторӣ» аз 0 то 18 моҳаги. Тафаккур дар асоси идрок ва амалиёт инкишоф меёфт, яъне кудак бояд ашёро бинад ва амал кунад. Агар чунин шароит набошад тафаккур фаъолият намекунад. Дар 18 моҳаги дар кудакон амалиётҳои акли, фикрии пайло мешавад. Кудак бо образи ашё, ки дар хотир гирифтааст амал мекунад. Таҷриба бо мошинҳо ва экран. (то 18 моҳаги)
- II. Аз 18 моҳаги то 7-8 солагиро дар бар мегирад, ки дар ин давра дар кудакон амалиёти фикрии мавҷуд аст, аммо амалиётҳо аз як нуктаи назар ба вучуд меояд, яъне яктарафа, ба як тараф мутамарказонида шудааст. (тафаккури эгосентрики ё худ камоли худбинӣ)

Дар шуури инсон инъикос ёфтани алоқамандӣ ва муносибати байни ашёҳо ва ҳодисаҳо тафаккур номида мешавад.

Фаъолияти мураккаби таҳлилию таркибии пӯстлохи нимкураҳои майнаи сар асоси тафаккур мебошад. Дар натиҷаи таҳлил ва таркиби ангебандаҳои дарунӣ ва берунӣ дар пӯстлохи майнаи сар алоқаҳои

муваққати асабӣ ё ассосиатсияҳое ҳосил мешаванд, ки онҳо механизми физиологии протсессии тафаккур ба шумор мераванд.

Кӯдак аз рӯзе, ки ба дунё меояд, ҳама чизҳои атроф, муносибати инсонро ба ашёҳо ва ғайраҳоро мебинад. Кӯдак аз синни 1 солагӣ предметҳоро номбар мекунад. Дар синни 1-2 солагӣ предметҳои оддитаринро фарқ мекунад: лӯхтак, бозича...

Дар синни 2-3 солагӣ калимаҳои бисёр аз худ мекунад. Дар 3-4 солагӣ предметҳоро бисёртар фарқ мекунад. Қобилияти предметҳоро аз ҳам ҷудо кардан ба гурӯҳҳо дертар ба вучуд меояд. Мавзӯи андеша, баҳс, мусоҳиба дар кӯдакони 5-6 сола хеле гуногун мебошад. Савол медиханд, ҳар чизҳоро фикр мекунанд. Дар кӯдакони 6-7 сола амалҳо ва шаклҳои тафаккур равшан мегарданд.